

door Yvan VANHYFTE

Notariële akten zijn en blijven voor de heemkundige of voor de historicus stille, waardevolle getuigen bij een poging om ons verleden in al zijn dagdagelijkse facetten te reconstrueren. Het taaleigen, de familieverwantschap, kadastrale gegevens, zeden en (verdwenen) gebruiken, het is er allemaal in terug te vinden. Kortom, een aanrader al die gedeponeerde tijdsdocumenten in onze archieven !

* * *

Toen Ludovicus Josephus MAES op 21 november 1884 kwam te overlijden in zijn huis aan de Goede Windstraat nr. 3, op het Oostendse Hazegras, bleef zijn Torhoutse vrouw Silvia Maria CORNILLE als "herbergierige" achter met 4 kinderen, waarvan drie minderjarig (1).

Nog geen drie maanden later zal notaris Henri Louis BERGHMAN overgaan tot het opmaken van een inventaris en een beschrijving van "alle de meubelen en meubilaire voorwerpen, de tijtelen en papieren, den gereeden gelden, de batelijke en lastelijke verklaringen....". Twee kleermakers, Franciscus SMISSAERT en Franciscus DECLERCK worden als getuigen aangezocht. Ook aanwezig is haar schoonzus Julie MAES, die aan de notaris een "schrijfboekje van klein formaat met gemarbleerden omslag" voorlegt want zij heeft mee het pand (2), amper 93 m² groot, helpen afbetalen. In ruil daarvoor krijgt ze kost en inwoning. Silvie en haar man hadden het voor 9.350 F gekocht aan Henricus BAUWENS, landbouwer in Bredene. "Met eigene penningen had Ludovicus 2.050 F betaald en de rest had hij geleend en bij mondjesmaat terugbetaald".

Zelfs voor wie niet zijn heemkundig museum moet inrichten met een werkelijkheidsgetrouw café-interieur, is de beschrijving van de gelijkvloerse "estaminetplaats" bijzonder interessant voor de vermelde gebruiksvoorwerpen en het huisraad. Nostalgische zielen hopen die nu nog te vinden op een of andere rommelmarkt.

Bij het lezen van die 19de eeuwse notariële regels hoor je als het ware de "pendule met zwarte en vergulde lijsten", proef je van "vijf bottels hollandschen bitter" of van "drie kwart liters brandewijn" of "cognac brandewijn en groseille in de openstaande bottels....". Je hoort het stoasje-volk luidruchtig doen bij de "toptafel", bij de "stoof", bij "drie spuwbakken", vóór "de toog met toebehoorten en bierdarmen", bij "het pijprek" of aan "de kaartetapijten". Je ziet als het ware Silvie die als herbergierster druk doende is met het mannevolk vóór "36 druppelglazen, 36 bierglazen, een geneverpulle, een waterkan, 6 karaffen, 4 tinnen maten, 2 tinnen trachters en 3 pateels". Drie "hangers van quinquets" verlichten het café want een "kassijn" van op straat en een "kassijn op de achterplaats" geeft sowieso weinig licht. 's Avonds trekt de waardin de "twee stoors" met behulp van een eikel dicht, wanneer alle 6 eiken tafels en 24 rieten stoelen verlaten zijn.

Slapen in de keuken was allesbehalve uitzonderlijk in de 19e eeuw. Op 92 m² kon een echtpaar en elk van de 4 kinderen toch niet zijn eigen slaapkamer hebben ! De hygiëne laat zich dan ook raden bij het overlopen van de keuken-inboedel : "bed in geschilderd hout, en ressort, matras, twee wollen sargien, eene katoenenen spreede, twee lakens". De kachel brandde er, er werd gestreken en er werd flink wat gekookt : "souponterrinne, saucière, twee vleeschplats, achttien kommen, een suikerpot, vijf tellooren, twee peper- en zoutvaten, twee koperen kannen, vijf steenen potten...".

Hoe leg je die woon- en leefomstandigheden uit aan een jongere die op zijn wondermatras met computerspelletjes omgaat of die zijn elektrisch verwarmde kamer naar zijn eigen goeddunken inricht ? Amper honderd jaar liggen tussen die twee werelden ! De sportieve of muzikale posters van nu waren toen "drie heiligen onder glas", "zeven kinquets", "twee posteuren onder glas", een "Saint Joseph", "posteurs in kalk", "een spiegel, crucifix, twee hondeposteuren, vijf kaders zonder encadrement, een gewijd waterpot..." waarop de kinderen keken.

Wee, Ludovicus' kinderen die in de duffe, vochtige, mufte keuken de afwas (wellicht) moesten doen ! "Drie bliken deksels, een ijzerpander, waterkan, twee melkkannen, koffiekkan, waterbak, zes tellooren, scheerbekken, schuimspaan, patattestamper (...), zeven lepels en fourchetten, twee broodmessen, zes tafelmessen". Honderd jaar later - wat betekent een eeuw ? - hoort zoonlief de volautomatische vaatmachine niet als hij zijn huistaak maakt onder een design bureaulichtje...

Nu Silvie er alleen is komen voor te staan, zijn alle inkomsten, naast die van het café, brood-nodig. Om aan kruidenier Frans MESEURE, "intresten zijner obligatie" (300 F) te kunnen betalen op de vervaldag, heeft ze "haren gouden ketting, een paar gouden klokken, twee gouden oorringen, haar mans gouden ketting en horlogie..." voor 350 F moeten verkopen aan een rondreiziger.

Ook aan de bekende brouwer Edouard JEAN heeft ze vijfhonderd frank geleend om alle kosten van de begrafenis te kunnen betalen : 38,50 F voor de kerkdienst, 62,5 F aan lijkbidder DERYNCK, 35 F aan BOOMERS die voor de doodskist zorgde, 21 F voor het drukwerk bij NEYTS en 22,60 F voor Leonie WEMEERE, een modiste die de rouwkleren maakt. Tenslotte betaalt ze op het stadhuis "zeventien franken voor de doodskoets".

Gelukkig is er "de Maatschappij der Sauvetage" (3) die alle dokters- en apothekerkosten terugbetaalt omdat haar overleden man er lid van was. En er zijn nog eindjes die aan elkaar kunnen geknoopt worden. Op "de voorkamer en cabinet, verlicht ter straat", huurt Louis VERGRACHT voor 15 F per maand. En treinwachter Louis GOORMACHTIG woont ook in, voor 50 F per maand, maar zijn logies is niet duidelijk te achterhalen in de akte. Wellicht betrok hij het kamertje boven de keuken. In dit weinig riant optrekje stond een "ezelbed, strooizak, wollen sargie, katoenen sargie en spreede, twee jalousien en tafel, twaalf tellooren, kaasdeksel en plae, onzevrouwebeeld, quinquet, kinderkoets, twee strooizakken, twee sargien, spreede en kleerkas...". Of zag de notaris tijdens het inventariseren hier een kinderkamer ?....

Op de "opperzolder" noteerde hij een klein, maar veelzeggend detail. Samen met een "tafel, glazen deur, werkbank en vijf vogelmuiten (Zuidned. voor vogelkooi)" lag "een deel kammeling". Dit zijn korte haartjes die bij het kammen van de wol overgebleven zijn in de kam en die nog werden gebruikt voor lakens en lakenachtige stoffen. Moeders gooiden vroeger niets weg !

Op "den koer" tenslotte kwamen inspecteurs van gezondheid wellicht nooit langs. Ze zouden nogal opkijken van die "...vier kuipen, drie seulen, kommeteele, slagseule, twee burstels, twee opperwaatvagers, vuilblek, drie haans, drie hennen, twee duiven...".

-
- (1) Dit waren - Gustaaf Joseph MAES, ° Oostende 21-5-1868
- Walburga Rosalie MAES, ° Oostende 25-12-1870
- Julia Maria MAES, ° Oostende 23-9-1873
- (2) Bekend op het kadaster Sectie A, nr. 1464.
- (3) Die was gevestigd in "Hotel de la Marine"; voorzitter was Romain TILKENS.
-

ARCHIEF OVER OOSTENDE

Het stadsarchief van Duinkerke bewaart een bundel archief over de haven van Oostende, deze van Nieuwpoort & het Sas Slijkens in de periode 1799-1814.

Referentie : BTE. 259/2399
PORTS DU DEPARTEMENT DE LA LYS
1799-1814

N. HOSTYN